

BEVEZETŐ

Gyorsan változó világunkban, amikor a gazdasági és társadalmi válság egyaránt érint mindenkit, szükségét éreztük egy olyan munkaanyag elkészítésének, ami kisebb közösségünkben, iskolánkban szabályozza az emberi érintkezés alapvető normáit, etikai szabályait.

Közösségünkben alapvető normának tekintjük :

- minden kollégánkat emberi mivoltában egyaránt megillető figyelmet, tiszteletet, elfogultságtól mentes jóhiszeműséget
- a megértés igényét és szándékát kifejező türelmet
- a nyílt, őszinte beszédet, korrekt, becsületes viselkedést
- a szakmai és emberi rátermettség elismerését
- szolidaritást, hatékony segítséget
- együttműködést az oktatás –nevelés terén diákjaink érdekében
- segítő kapcsolattartást szülőkkel, családtagokkal
- minden fél számára a teljes értékű munkavégzéshez nélkülözhetetlen nyugalmat, rendezettséget a személyes autonómia tiszteletben tartása mellett

Az iskola kapcsolatrendszerei , az etikai alapvetés fejezetei

- I. Kapcsolat a vezetőség és a tantestület tagjai között
- II. Kapcsolat a pedagógusok között
- III. Kapcsolat a pedagógusok és a tanulók között
- IV. Kapcsolat a pedagógusok és az iskola egyéb dolgozói között
- V. Kapcsolat a pedagógusok és a szülők között

I. KAPCSOLAT A VEZETŐSÉG ÉS A TANTESTÜLET TAGJAI KÖZÖTT

Az iskola vezetőségére fokozott felelősség hárul abban, hogy a tantestület kialakítsa és megőrizze az etikus és autonóm gondolkodás hagyományát. Az ő feladatuk a következők biztosítása:

- munka- és működési feltételek
- a színvonalas teljesítményeket megbecsülő, igényes szellemi légkör
- a nehézségek orvoslásának mindenki számára elérhető lehetőségei, kielégítő megoldások keresése

Kiemelten fontos területek, helyzetek:

- új, különösen pályakezdő kollégák körültekintő kiválasztása, munkájuk nyomon követése, segítése, emberi biztatás, törődés
- a zavartalan munkához szükséges információátadás időben történő biztosítása

- az elvégzett munka tárgyilagos, differenciált értékelése
- fellépés a hibák ellen, szükség esetén a nyilvánosság bevonásával
- javaslatok, tanácsok felkínálása
- a kiemelkedő teljesítmények menedzselése jól érthető és átlátható kritériumok alapján
- a szakmai –módszertani újítások ösztönzése, támogatása
- a felmerülő nézeteltérések kollégák között, a diákok és szülők panaszai esetében részle-hajlástól mentes rendező megoldások keresése
- határozott fellépés és intézkedés minden olyan esetben, amikor az iskola munkavállalói közül bárki megsérti mások /felnőttek, gyerekek/ személyiségi jogait, erőszakosan terjeszti világnézetét, diszkriminatív megkülönböztetéssel él, vagy súlyosan vét a munkafegyelem szabályai ellen
- a kollégák személyes problémáinak körültekintő kezelése
- a megosztó, nyugtalanító, valóságától elszakadó hírek terjesztésének kiküszöbölése
- a nyugdíjba vonuló kollégák speciális gondjainak figyelemmel kísérése

A hatékony együttműködés érdekében a vezetőség elvárja a kollégáktól, hogy:

- az iskola és a vezetés munkáját érintő kérdésekben konstruktív észrevételekkel, megerősítéssel és kritikával, javaslatokkal segítsék a munkát
- aktívan és felelősségteljesen vegyenek részt a közös döntésekben
- határozottan lépjenek fel a rendbontókkal szemben
- mérlegeljék, hogy milyen személyes és szakmai problémával fordulhatnak a vezetőséghez
- törekedjenek a terhek egyenlő megosztására
- segítsék az új kollégák beilleszkedését
- figyeljenek a nyugdíjba vonulóakra ill. a személyes problémákkal küzdő kollégáikra

II. KAPCSOLAT A PEDAGÓGUSOK KÖZÖTT

A nevelőtestület tagjai egyenrangú munkatársak, akiknek önálló tevékenysége több szinten összekapcsolódik, egymásra épül: oktató és nevelő munkájukkal közösen valósítják meg az iskola pedagógiai céljait, s ennek érdekében az intézmény működésének minden érintett számára biztonságot nyújtó rendjét. A nevelői hivatás miatt a tantestületben különös fontossággal bír a jó munkahelyi légkör kialakítása, a kollegialitás szellemében megvalósuló együttműködés és érintkezés.

1. Kollegialitás a nevelőtestület tagjai között
2. Együttműködés a tanárok szakmai közösségeiben
3. Azonos osztályban tanító nevelők együttműködése
4. Együttműködés alkalmi munkacsoportokban
  - A tanárok viselkedése egymás között, vélekedéseik egymásról a diákok számára példa arról, hogyan működik egy közösség. Etikus gondolkodásuk és magatartásuk szükséges az intézmény átszövő különböző közösségek kialakítása és eredményes irányítása érdekében.
  - Az etikai tartás minden nevelő emberi és szakmai méltóságának is központi tényezője, a tantárgyi felkészültség és az állandó önképzés mellett a pedagógus hivatásának alapját képezi.

- Mindazok a tulajdonságok, viselkedésmódok, melyek az emberek együttlétét, érintkezését általában megkönnyítik - bizalom, jóindulat, megértés, segítőkészség, őszinteség, tapintat, türelem, tisztelet, udvariasság, stb. - a tanárok közösségében különösen fontosak. Ez a feltétele annak is, hogy emberileg hiteles és vonzó módon képviselhesse az alapvető értékeket és normákat a diákok felnövekvő generációi előtt.

- A pályakezdő vagy az iskolába újonnan belépő, a nyugdíjazáshoz közel álló, a betegséggel, családi ill. bármilyen szakmai, esetleg emberi problémával küzdő kollégák esetében a kollektív együttérzésnek és szolidaritásnak fokozott jelentősége van.

1. Kollektívitás a nevelőtestület tagjai között

A tanár egyénisége döntő, mégis: a tanári munka alapvetően csapatmunka. A diákokat az egyes tanárok részéről érő pozitív és negatív hatások összeadódnak. Szavaik és tetteik támogatják, akadályozhatják, vagy akár ki is olthatják egymás hatását. Az iskola pedagógiai törekvéseinek alapvető követelményei akkor valósulhatnak meg, ha ebben - legalább nagy vonalakban - a testület egésze egyetértésre tud jutni. Kívánatos, hogy valamennyien törekedjünk a kedvező légkör kialakítására és fenntartására, egymással kölcsönös bizalomra épülő személyes kontaktusok létesítésére, a súrlódások, kommunikációs zavarok, személyes sérelmek felhalmozódásának elkerülésére. Ennek érdekében ez az etikai alapvetés a tanárok közötti kapcsolatokban az alábbi elvek, és normák követését emeli ki:

✓ Egyéb munkájának megbecsülése

Az iskola életrendjét, a tanárok oktató- nevelő munkájának időkereteit a Szervezeti és Működési Szabályzat, valamint a Házi Rendszer Szabályozza, melyek előírják a bennük foglalt követelmények megtartását, illetve megtartatását. Bizonyos helyzetekben e feladatok teljesítése mégis nézeteltéréseket, kínos súrlódásokat okozhat, melyek többsége elkerülhető, ha a tanár:

- ☺ Az órákat pontosan kezdi és fejezi be; a diákokat más órától csak elkerülhetetlen esetben kér el; a házi feladat megszabásában, a dolgozatok időzítésében figyelembe veszi, hogy más tárgyakból is kell készülni; versenyekre úgy készít fel, hogy az nem megy más tárgyak rovására; a diák írásbeli munkáját, házi feladatát pontosan és időben javítja; a helyettesítéseket és felügyeletet korrekten ellátja stb.;
- ☺ Amikor igénybe veszi a más kollégák által nyújtott nélkülözhetetlen szolgáltatásokat - sokszorosítás, számítástechnikai segítség, stb. - tekintettel van azok munkarendjére, időbeosztására, a munkájukat szabályozó hivatalos útra, nem terheli őket különleges, nagy többletbefektetést igénylő kérésekkel;
- ☺ Elősegíti az iskolában dolgozó többi szakember - orvos, védőnő, pszichológus, logopédus, stb. - zavartalan munkáját, kéréseiket, észrevételeiket egyes tanulók kapcsán figyelembe veszi, tiszteletben tartja tevékenységük sajátos szakmai-etikai követelményeit.

✓ Szolidaritás a kollégák iránt és lojalitás az iskola iránt

E norma a tantestület jó, bizalomteli légkörének alapja, kívülről nem szabályozható, megvalósítása - annak egyidejű tiszteletben tartásával, hogy bárkinek joga van egyéni véleményét a saját tapasztalatai alapján, autonóm módon kialakítani, és a megfelelő fórumokon nyilvánosan képviselni - mindannyiunk közös érdeke és kinek-kinek saját felelőssége. A szolidaritás és lojalitás elveinek sérülése sok fájdalmas konfliktus forrása lehet, melyek megelőzhetők, ha a kollégák:

- ☺ A bizalmas jellegű információkat diszkrétan kezelik;
- ☺ Megfontoltak és tárgyilagosak, amikor egymás személyéről, munkájáról az iskolavezetőség, a többi tanár, a szülők vagy a diákok előtt véleményt nyilvánítanak;
- ☺ Kellő körültekintéssel, felelősségük teljes tudatában járnak el olyan helyzetekben, amikor a feladat, hogy az iskola életét, a közösség egészét érintő kérdésekben a diákok vagy diákcsoporthoz véleményét formálják.

- ✓ Egymás személyének, a saját nézetektől eltérő gondolkodásmódjának, világnézetének, ízlésének, autonóm szakmai döntéseinek tiszteletben tartása. Ez feltétlenül kifejeződik:
  - ☺ A nézetkülönbségek tisztázásának igényében, a nemkívánatos pedagógiai következményeket illető aggodalmak szemtől szembe történő őszinte, tárgyilagos feltárásában;
  - ☺ A közvetlen érintkezés udvariasságában;
  - ☺ A nézetkülönbség nyilvános kezelésének kultúráltságában.

2. Együttműködés a tanárok szakmai közösségeiben

Iskolánkban a szakmai közösségek munkájukkal elősegítik, hogy az iskolára háruló szakmai és nevelési célok megvalósítása magas színvonalon, elmélyülten, a problémákra érzékenyen és időben reagálva történhessen meg. A szakmai közösségek tevékenysége akkor eredményes, ha olyan műhelyekként képesek működni, amelyek elősegítik a kollégák szakmai fejlődését, lehetővé teszik egymás kölcsönös támogatását, a megerősítő visszajelzéseket, a problémák megoldásának közös keresését, átélhető számukra a színvonalas, értékes, hasznos munka tudata, a védettség, s elkerülhető, hogy szakmai gondjaival bárki magára maradjon. Emellett időszakosan valamilyen konkrét feladat elvégzésére alkalmi munkacsoportok alakulnak.

A munkaközösségek feladata, hogy a maguk részterületén:

- ✓ Kimunkálják azokat a fontosabb szakmai és pedagógiai célokat és elveket, amelyek szellemében az iskolavezetés felé, illetve a kollégák, a tanulók, esetleg a szülők körében is szükségesnek tartják az egységes fellépést. Kívánatos, hogy vitás helyzetekben viselkedésük, megoldásaik hasonló irányt mutasson, és ezúton erősítse az elérni kívánt hatást.
- ✓ Töreksenek az egyéni elképzelések és érdekek egyeztetésén alapuló konszenzusos döntéshozás játékszabályainak betartására és módszereinek alkalmazására (pl. a tantárgyfelosztásban).
- ✓ A közös döntések képviselőjében a csoport vezetője és tagjai egyaránt a demokrácia szellemében járnak el, kiállva a többség véleménye mellett, tájékoztatást adnak a kisebbségben maradók álláspontjáról is.

A munkacsoportokat egy ezzel megbízott vagy választott vezető irányítja, aki személyében felelősséggel tartozik a célfeladat színvonalas elvégzésért, ő koordinálja a csoport tagjainak közös tevékenységét, szervezi, elosztja a feladatokat, képviseli a munkaközösségben az eltérő nézetek vitájában együtt kialakított véleményüket és döntéseiket, közvetít az adott területen az iskola vezetősége és a munkaközösség között. Ugyanakkor ez az alkalmi munkamegosztás nem változtatja meg a résztvevők között az egyenrangúságra épülő kollegiális viszonyt. A közös feladatok ellátásának gördülékenyebbé tétele megkívánja, hogy azok megosztása egyértelmű és áttekinthető legyen, hogy a munkacsoport valamennyi tagja vállalja azt, ami a közös felelősségből rá hárul:

- ☺ A feladatokból a lehetőségekhez mérten arányosan vegye ki a részét;
- ☺ Közreműködjön a közös vélemény és döntések kialakításában, elősegítse az ehhez szükséges alkalmak megteremtését;
- ☺ Tájékoztassa a kollégákat a fontos szakmai információkról;
- ☺ A közösen használt munka- és szemléltető eszközöket, könyveket megőrizze, lehetőségei szerint gyarapítsa, ne korlátozza, hogy mások is igénybe vegyék azokat, amikor szükségük van rá;
- ☺ Segítse a pályakezdőket és az iskolába újonnan belépő kollégákat.

3. Azonos osztályban tanító nevelők együttműködése

Az osztályfőnökökre speciális felelősség hárul a rájuk bízott tanulócsoporthoz megfelelő fejlődésének biztosítása érdekében hatáskörük kiterjed az osztályukban tanító többi kolléga nevelőmunkájának nyomon követésére és összehangolására. Az ő hatásköre, hogy körültekintően, a felek igényeinek egyeztetése útján intézkedjék, amikor osztályával más kollégáknak - az iskola orvosa, pszichológusa, esetleg vendégként érkező szakemberek - akad alkalmi fontos

tennivalója. A kapcsolat az osztályfőnök és a többi tanár között nem mentes bizonyos súrlódásoktól, ezek kiküszöbölhetőek, ha a felek:

- ☺ Tiszteletben tartják egymás kompetenciájának és felelősségének határait, különös tekintettel a nevelési és fegyelmezési problémákra, nem hárítják egymásra ezeket;
- ☺ Saját feladatuknak úgy tesznek eleget, hogy ne terheljék külön munkával a partnert, az adminisztratív feladatokat pontosan ellátják (naplóbeírás, hiányzók számontartása);
- ☺ Feladatuknak tekintik, hogy a szaktárgyi oktatómunkán kívüli egyéb nevelési feladatokban (pl. kíséret ünnepélyeken, vagy más alkalmakkor) is részt vegyenek;
- ☺ Figyelembe veszik egymás véleményét, jelzéseit a tanulók tanulási, viselkedésbeli vagy egyéb problémáiról;
- ☺ Nehéz helyzetekben együtt alakítják ki a követendő pedagógiai és nevelési stratégiát.

4. Együttműködés alkalmi munkacsoportokban

Valamilyen konkrét feladat elvégzésére, - szakmai és pedagógiai programok készítése, rendezvények, ünnepélyek lebonyolítása, vizsgáztatás, táboroztatás, folyosó felügyelet, stb. - gyakran alakulnak egy felelős vezető megbízásával és önkéntes vagy felkért, illetve delegált tagok, továbbá tanulók részvételével alkalmi munkacsoportok, amelyek a fentiekén túl mindenkor:

- ☺ A vezető irányításával tisztázzák, mit vállaltak, egyeztetik a tanári hozzáállást, elősegítik a kívánatos találkozások létrejöttét;
- ☺ Számba veszik az adott feladatra rendelkezésre álló eszközöket, együtt döntenek a felhasználás módjáról;
- ☺ Megbeszélik, milyen elvárások, normák szerint fognak együttműködni egymással és a bekapcsolódó tanulókkal, mire milyen konkrét feladatok elvégzése hárul.

III. KAPCSOLAT A PEDAGÓGUS ÉS A DIÁKOK KÖZÖTT

A tanárok és az iskola növendékei közötti viszony munkakapcsolat. E nemzedékeket összekötő együttműködés keretei között valósul meg a kultúra intézményes továbbörökítése, a tudományok korszerű eredményeinek közvetítése, s emellett fontos szerep hárul rá a társadalmi együttélés erkölcsi értékeinek és normáinak kialakításában, valamint az állampolgári, közéleti készségek élményszerű gyakorlásában is. Ez a kapcsolat - folytatva és kiegészítve a meghatározó családi indítást - a testileg és lelkileg egészséges, önálló gondolkodásra és életvezetésre képes, eredményes munkára és személyes boldogságra készülő, problémáikkal megküzdő fiatalok személyiségének kibontakozását szolgálja.

E nevelési feladatokat csak akkor lehet valóban eredményesen elvégezni, ha a nevelők és növendékek közötti viszony mind a két fél számára képes biztosítani a hatékony együttműködés személyes, érzelmi feltételeit is:

- ✓ - A közös gondolkodásból, felfedezésekből, a szellemi gyarapodásból eredő élményeket;
- ✓ - Az eredményes munkához nélkülözhetetlen információk és elvárások időben történő cseréjét, a szükséges megállapodások megkötését;
- ✓ - A figyelmet és érdeklődést egymás igényei, érdekei, kérdései, javaslatai, értéktételezései, eredményei és sikerei iránt;
- ✓ - Egymás teljesítményeinek, munkájának megbecsülését, tárgyilagos, igazságos és méltányos megítélését;
- ✓ - Az érintkezés nyíltságát, őszinteségét, kulturáltságát, az esetleges nézeteltérések, konfliktusok méltányos és igazságos megbeszélésének lehetőségét;

A munkakapcsolat fő színtere tanárok és tanítványaik között az iskola, találkozáaikra mindenk előtt a tanóra keretei között kerül sor. De emellett számos más helyzet gazdagítja a hivatalos és személyesebb együttlét lehetőségeit.

1. Az iskola élet- és munkarendjének fenntartása

Az iskolában az oktató-nevelő munka akkor lehet hatékony és eredményes, ha minden érdekelt fél kiveszi a részét a tanításhoz és tanuláshoz nélkülözhetetlen rend és nyugalom megteremtésében és fenntartásában. Figyelmet fordít a közös vagyoni védelmére, illetve a környezet tisztaságának megőrzésére. A rend kialakításának és megőrzésének követelményeit a fennálló hatályos törvényeknek megfelelően az iskola vezetése határozza meg, a tanárok mindannyian felelnek a végrehajtásukért:

- ✓ - Mindenekelőtt a példamutatás erejével;
- ✓ - A fegyelmi követelmények betartásának megkövetelésével: a meggyőzés, az ellenőrzés és szankcionálás eszközével, (lehetőleg egységes szellemben és mértékkel).

A tanulók kötelesek az iskola működését biztosító szabályokhoz alkalmazkodni. Ha megsértik azokat, vállalniuk kell a következményeket. Az iskolai demokrácia a tanulók számára lehetővé teszi, hogy bizonyos határok között részt vegyenek a szabályok kialakításában, az iskola életének otthonossá tételében, elősegíti, hogy beláthassák a fegyelmi szabályok szükségességét, felismerjék a védelem és nyugalom előnyeit, amelyhez betartásuk által jutnak. Ennek érdekében fontos tanári feladat, hogy a diákok:

- ☺ ==> Átláthassák az intézmény belső és külső viszonyrendszerét, megismerjék történetét és hagyományait, megkapjanak minden erre vonatkozó tájékoztatást.
- ☺ ==> Magyarázatot kapjanak az egyes követelmények és a különböző tanári intézkedések értelmét illetően.
- ☺ ==> Ismerjék, milyen hátrányos következményeket, szankciókat vonhat maga után a szabályok áthágása, a normák megszegése./ Házirend /
- ☺ ==> Kérdéseikkel és gondjaikkal személyesen forduljanak osztályfőnökükhöz és az őket tanító szaktanárhoz a megbeszélés szerint alkalmas időben.
- ☺ ==> A diákönkormányzat szervei révén érvényesítsék érdekeiket, adjanak hangot elégedetlenségüknek, a meghallgatás és orvoslás reményében mondják el észrevételeiket, javaslataikat, a törvény szabta határok között vegyenek részt a házirend kialakításában.

Az iskolai munka nyugalma nem valósul meg automatikusan, megteremtése és fenntartása nap, mint nap következetes erőfeszítéseket kíván. A fegyelmezés - mint tudjuk - nem tartozik a tanári munka vonzó aspektusai közé, tekintve, hogy olykor elkerülhetetlen a nyílt konfrontáció a rendbontókkal, ami - bár szükséges -, de népszerűtlen szankciók alkalmazását kívánja meg.

- ✓ - A kultúrált érintkezés normáinak kialakítása és megőrzése kívánatosá teszi, hogy a tanár:
  - ☺ ==> A tanulókkal való érintkezésben megőrizze tekintélyét, megtartsa és megkövetelje az elfogadott udvariassági formákat: figyeljen arra, hogy kulturáltan fejezze ki magát, a diákok trágár beszéde ellen minden esetben lépjen fel határozottan.
  - ☺ ==> Megkövetelje, hogy a tanulók az iskola minden dolgozójával szemben tiszteletudóan viselkedjenek, munkájukat becsüeljék meg.
  - ☺ ==> Ünnepeleken külső megjelenésével és a rendezvény alatti viselkedésével kifejezze a közös iskolai program iránti tiszteletét, s ezt elvárja a tanulóktól is.
  - ☺ ==> Tapintatosan figyelmeztesse azokat, akiknek kihívó öltözéke másokat sérthet, különös figyelemmel arra, hogy a folyosókon iskolánkban az alsóbb osztályok tanulói is jelen vannak.
- ✓ - Az eredményes tanulást, ismeretszerzést elősegítő légkör biztosítása érdekében a tanár:

- ☺ ==> A tanórát határozott stílusban vezeti, világosan megfogalmazza a követelményeket és feladatokat, az érdeklődés felkeltése érdekében tudásának legjavát adja, felhasznál minden rendelkezésére álló korszerű módszert és taneszközt, barátságos hangnemben biztatja a tanulókat.
- ☺ ==> A zökkenőmentes munkavégzés érdekében a tanóra kezdetét és végét pontosan betartja, a tanuló késése esetén a Házi rend szerint jár el.
- ☺ ==> Az oktatási folyamat során a világnézeti (vallási, politikai) türelem jegyében nyíltan vállalja saját véleményét, és teret enged ettől eltérő álláspontok megfogalmazásának is.
- ☺ ==> Tegye lehetővé, hogy a megfelelő keretek között meghallgassa a tanulók kéréseit, gondjait.
- ☺ ==> Az óra lebonyolításában épít a tanulók gyakorlati segítségére
- ☺ ==> Ha kollégáját helyettesíti, betartja a működési szabályzatban megfogalmazottakat.
- ☺ - A teljesítmények tárgyilagos és igazságos értékelése az egyenlő teljesítményeket egyenlő elbírálásban részesíti. A valós és vélt félreértések egy része csökkenthető, megelőzhető, ha a tanár:
- ☺ ==> Rendszeresen ellenőrzi, és értékeli a tanulók iskolai és otthoni munkáit, előrehaladását, elfogulatlan objektivitásra, pontosságra törekszik, kerüli a részrehajlást, véleményét megindokolja, értékelési szempontjai nyilvánosak, a jó eredmény ismérveit érthetővé teszi az érintett tanulók és a csoport számára.
- ☺ ==> Követelményei differenciáltak, tekintettel van növendékei eltérő képességeire és érdeklődésére, tiszteletben tartja személyes döntéseiket, akkor is, ha történetesen az adott tárgynak nem biztosít kitüntetett szerepet; figyelemmel követi és méltányolja a különmunkákat (szorgalmi feladatok, versenyeredmények) is.
- ☺ ==> Biztosítja a feleletek és a dolgozatírás objektív és szubjektív feltételeit; a munkák értékelésekor a sikeres teljesítmények példájával motivál.
- ✓ - A konfliktusok méltányos rendezése lehetőleg megbeszélés útján akkor lehetséges, ha a tanár:
  - ☺ ==> Amikor őt személyében éri sérelem a tanulók részéről, őszintén, érzelmeit vállalva, mégis higgadtan keresi a problémák kielégítő megoldását, törekszik megérteni a másik fél mélyebb indítékait, saját tévedéseit, hibáját lelkiismeretesen beismeri.
  - ☺ ==> Tanítványai emberi méltóságát minden körülmények között tiszteli és kerüli a megszegés bármely formáját; határozottan fellép, ha a diákok között észlel hasonló megnyilvánulásokat.
  - ☺ ==> Él a diákcsoporthoz nyilvánosságának nevelő hatásával, számol azzal, hogy mind az elismerés, mind az elmarasztalás felerősödik a közösség előtt, mérlegeli, hogy szolidaritást és kiközösítést is elindíthat, s nem feltétlenül az eredeti pedagógiai törekvés szellemében.
  - ☺ ==> Határozottan fellép, ha a tanulók egymás testi épségét veszélyeztetik, segít nekik abban, hogy a közöttük keletkezett feszültségeket, konfliktusokat méltányosan rendezzék.
  - ☺ ==> A diákok fegyelmezetlenségét, a rendbontást és a normaszegéseket objektíven, indulatoktól mentesen, ugyanakkor határozottan, gyorsan és súlyuknak megfelelően kezeli, és a Házi rend szellemében jár el.
  - ☺ ==> A megfelelő keretek között kész arra, hogy a tanulóknak az ő munkájával, módszereivel kapcsolatos észrevételeit meghallgassa, indokolt esetben kéréseiket tekintetbe veszi. - Az egészséges életmód védelme érdekében kívánatos, hogy a tanár:

- ☺ ==> Tanúsítson példamutató magatartást e téren, és mindent tegyen meg azért, hogy diákjai elkerüljék a káros szenvedélyeket (alkohol, kábítószer, dohányzás).
- ☺ ==> A diákok körében tartózkodjék az alkoholfogyasztástól, s a körülményekhez illően ezt követelje meg tőlük is, gátolja meg, hogy alkohol, vagy drog hatására növendékei elveszítsék a kontrollt viselkedésük felett, s maguknak, vagy másoknak kárt okozzanak.
- ☺ ==> A mennyiben módja van rá, működjék közre olyan szabadidős programok kirándulások, táborok, sportnapok, stb. létrehozásában, amelyek az egészséges életvitelt támogatják.
- ☺ ==> Amennyiben észleli, hogy a tanulók testi-lelki épségét bármi fenyegeti, (rosszullét, kimerültség, betegség) segítse őket abban, hogy szakszerű ellátásban részesüljenek.

2. Személyes kapcsolatok a tanárok és diákok között

A kapcsolat nevelő és növendéke között legtöbbször az osztály vagy kisebb csoportok keretei között hivatalos formában valósul meg. A személyes kapcsolat, az egyéni beszélgetés fontos módszere nevelői eszköztárunknak, az értékek közvetítésének, valamint a problémák kezelésének egyaránt. A tanításon kívüli találkozás lehetőségei a közös tevékenységek. A személyes beszélgetések során a tanulók és a nevelők érdekeinek, emberi méltóságának, személyiségi jogainak egyidejű védelme és összeegyeztetése az adott tanár személyes felelőssége. Kívánatos, hogy ennek érdekében:

- ☺ ==> Mérlegelje, milyen mértékben és mélységben tudja vállalni, hogy beleavatkozik adott tanítványának magánéletébe, mikor szükséges felvennie a kapcsolatot a gyermek szüleivel.
- ☺ ==> A tudomására jutó bizalmas információkat diszkréten kezelje, s ha szükséges, a tanuló problémáinak megoldása érdekében használja fel azokat.
- ☺ ==> A félreértések és esetleges csalódások elkerülése érdekében egyértelműen tisztázza, milyen határok között tud együttérezni, szolidaritást vállalni tanítványa gondjaival, milyen konkrét lépésekkel kíván segíteni problémái megoldásában.
- ☺ ==> Tartsa be a kollégák iránti szolidaritást és az iskola életét szabályozó normák, a közös tantestületi döntések iránti lojalitást, adja meg a magáétól eltérő nézeteknek kijáró tiszteletet, tartsa meg a tantestület valamennyi tagjára kötelező etikai elvárásokat (l. részletesen a II. fejezetben).
- ☺ ==> A diákoknak a kollégák munkáját érintő jogos panaszai, elégedetlensége eseteiben segítse elő, hogy a felek nyíltan tisztázhassák, mi okoz közöttük konfliktust és megtalálják a konstruktív rendezés módszerét, illetve - ha szükséges - forduljon a megfelelő iskolai fórumokhoz.

3. Együttműködés az osztályfőnök és a közösség között

Az osztályfőnök és a rábízott közösség tagjai között kialakuló kapcsolat érzelmileg fokozottan telített. Alapvetően e viszony keretei között dől el hogy a kapcsolat harmonikus maradjon. Kívánatos, hogy az osztályfőnök továbbra is:

- ☺ ==> Elősegítse, olyan csoportlétkör kialakulását, amely módot ad arra, hogy lehetőleg minden tanuló megtalálja a helyét és szerepét a közösségben, ahol elfogadják jó és rossz tulajdonságaival együtt, társaitól támogatást kap személyisége kibontakozásához, elismerik mind tanulmányi, mind pedig egyéb képességeit, büszké a sikereire, megértik, amiben eltér másoktól, nem marad társtalan, átélheti az összetartozás örömét.
- ☺ ==> Külön figyelemmel és gondoskodással forduljon hátrányosabb helyzetű, vagy személyes gondokkal küzdő tanítványai felé, keresse meg a hatékony és tapintatos segítség formáit, módszereit.

- ☺ ==> Kövesse figyelemmel az osztály légkörét esetleg megmérgező társas konfliktusokat, az egészségtelen versengést egyes tanulók vagy kisebb csoportjaik között, a bármilyen eredetű kiközösítő indulatokat, segítsen e feszültségek tárgyyszerű megbeszélésében, rendezésében.
- ☺ ==> Képviselje tanítványai és a közösség vállalható, méltányos érdekeit a tanárok, az iskola vezetése felé, menedzselje tanítványai és a közösség kiemelkedő teljesítményeit az iskola fórumain, töltsön be közvetítő szerepet a tanár-diák konfliktusok rendezésében.
- ☺ ==> Legyen nyitott arra, hogy érzékelje az osztályával való kapcsolatában fellépő feszültségeket, s álljon mindenkor rendelkezésre ezek nyílt és őszinte megbeszélésére, rendezésére.
- ☺ ==> Küzdjön az ellen, hogy a rábízott osztály, illetve a tanulók valamelyike akár a tanterületben, akár a diákok közvéleményében bármilyen előítéletesen minősítő, megbélyegző kategóriába kerüljön (pl. "gyenge osztály", "kezelhetetlen tanuló").
- ☺ ==> Lépjen fel határozottan, ha osztályában bármely tanulót vagy csoportot érintő diszkriminációt tapasztal az iskolán belül vagy kívül - pl. kisebbek, gyengébbek, gazdagok, szegények, etnikai kisebbségek, stb.

4. A nevelők hatásköre az iskolán kívül

A pedagógus nevelőmunkája elsődlegesen az iskola falai között zajló tevékenységek és az egyéb iskolai rendezvények keretei között valósul meg. Pedagógiailag kívánatos, hogy a tanár ismerje meg növendékeit sokoldalúan az oktatás helyzetén kívül is, lehetőségei szerint kapcsolódjon be szabadidős programjaikba, törekedjen minél többféle velük együtt átélhető tartalmas élményre. Ezáltal hatékonyabban tud segíteni is az esetleg súlyosabb problémákkal küzdő, több figyelmet és törődést igénylő növendékeinek is. A nevelői felelősség, a fegyelmi követelmények az iskolán- és az iskola által kezdeményezett programokon kívül annyiban érvényesíthető, amennyiben a tanárt hivatali szerepén túl magánemberként zavarják a diákoknak bizonyos rendbontó megnyilvánulásai, ha azok veszélyeztethetik az egészségüket vagy az iskola jó hírét.

- ☺ ==> A tanárnak kötelessége a házon kívüli közös rendezvények, - színház-, múzeumlátogatások, bálók, osztálykirándulások, táborok, stb. - alkalmával a kultúrált szórakozás követelményeinek megfelelő magatartás biztosítása.
- ☺ ==> Az iskola épületén kívül, (már akár annak közvetlen közelében is), közlekedési eszközökön, nyilvános szórakozóhelyeken ugyanakkor a tanár hatásköre megszűnik. A felmerülő magatartási problémák - pl. dohányzás, durva, kultúrátlan beszédstílus, kirívó viselkedés - kezelésében beavatkozásra jogilag csak, mint magánembernek van lehetősége.

IV. KAPCSOLAT A PEDAGÓGUSOK ÉS AZ ISKOLA EGYÉB DOLGOZÓI KÖZÖTT

A pedagógusok mellett az iskola más foglalkozású alkalmazottaira is fontos szerep hárul a nyugodt munkafeltételek megteremtésében, abban, hogy intézményünk képes legyen zökkenőmentesen működni. A nem tanári munkakörben dolgozó munkatársak tevékenységét - időbeosztását, terhelését - az igazgatóság által megbízott vezető irányítja, ellenőrzi és értékeli. A munkájukkal kapcsolatos pozitív és kritikai észrevételek elbírálása és továbbítása is e vezető hatáskörébe tartozik. Az iskola minden dolgozója a maga területén részt vesz a nevelőmunkában is.

Ennél fogva, tőlük az várható, hogy a maguk területén:

- ✓ - Gondosan, megbízhatóan, felelősségteljesen és kellő önállósággal végezzék el munkájukat.
- ✓ - Tanúsítsanak részrehajlástól mentes segítőkészséget mindazok iránt, akikkel feladatuk teljesítése során találkoznak.
- ✓ - Tartsák be az intézmény, az iskola iránti lojalitás normáját, a rájuk bízott hivatali ügyekre vonatkozó titoktartás követelményét.
- ✓ - Örködjenek azon, hogy az iskolában tartózkodó személyek biztonságos feltételek között végezhesék feladataikat.
- ✓ - Ügyeljenek az iskola vagyonának biztonságára, felszereléseinek állagára, karbantartására, az értékek védelmére, gazdálkodjanak takarékosan.
- ✓ - Megjelenésük, beszédstílusuk feleljen meg a hely követelményeinek, mindazoknak a normáknak, melyek a tanárookra, tanulókra egyaránt érvényesek.

Az egyes munkakörök szerint konkrétan az alábbi módon teljesülnek a fenti elvárások:

- ☺ ==> Az iskolatitkár és segítői az igazgatói adminisztráció kiegészítéseképpen az ügyintézésben hitelesen, pontosan és gyorsan, az ügyiratok kezelésében korrekten játnak el.
- ☺ ==> A gazdasági ügyintéző a pénzügyi forrásokat felelősségteljesen, megbízhatóan kezelik, körültekintően, gondosan ügyelnek az iskolában folyó munka tárgyi feltételeinek megteremtésére, valamint a szolgáltatások rendezett működésére.
- ☺ ==> Az iskolaorvos, a védőnő, a pszichológus és a logopédus a tanulók testi és lelki épségének rendszeres megfigyelésével, gondozásával segítenek megelőzni, illetve orvosolni a felmerülő problémákat.
- ☺ ==> A portaszolgálat az iskolába érkezőket fogadja, szükség esetén szigorúan, de előzékenyen ellenőrzi, szelektálja, aki belép az épületbe, védelmezi az iskolában tartózkodó személyeket, és ez által őrzi a vagyoni értékek biztonságát.
- ☺ ==> Az ebédlő és a büfé dolgozói teremtik meg a higiénikus és kulturált táplálkozás körülményeit.
- ☺ ==> A karbantartó műhely szakemberei folyamatosan biztosítják a technikai feltételeket, időben elhárítják a felmerülő akadályokat, a műszaki hibákat rendszeresen, önállóan feltárják, és haladéktalanul kijavítják, különös figyelmet fordítva arra, ha egy meghibásodás esetleg balesetet okozhat.
- ☺ ==> A takarítók a tisztaság és rend megteremtését és fenntartását végzik az épületen belül és környékén, ápolják, otthonossá, kellemessé teszik az emberi környezetet. Az iskola alkalmazottai joggal elvárják, hogy munkahelyükön bemutassák, ismerjék őket, elismerjék partnerségüket, s ennek megfelelő stílusban érintkezzenek velük:
- ☺ ==> Az iskola vezetése, valamint tanárai fejezzék ki, ha munkájuk elismerésre méltó.
- ☺ ==> A tanárok legyenek tekintettel munkaidejükre, önállóságukra, más elfoglaltságaikra, munkájuk igénybevételekor tartsák be a hivatali rendet.
- ☺ ==> Neveljék a tanulókat is arra, hogy tiszteljék és becsüljék azoknak a fáradságos munkáját, akiknek az iskola zavartalan működésének fenntartása köszönhető, s ez fejeződjék ki az iskola technikai dolgozói iránti udvarias, kulturált viselkedésükben is.
- ☺ ==> Fennakadások esetén észrevételeikkel a tanulók az illetékes tanárhoz, azok az adott munkát felügyelő vezetőhöz fordulhatnak.

V. KAPCSOLAT A PEDAGÓGUSOK ÉS A SZÜLŐK KÖZÖTT

A tanárok és a szülők kapcsolata azoknak a felnőtteknek az egyenrangú szövetsége, akik egymást kiegészítve felelősen fáradoznak gyermekek szellemi és testi fejlődésén. Találkozásaik - melyek részben szervezettek (fogadóóra, szülői értekezlet), másrészt rugalmasan alkalmazkodnak a felek igényeihez - a kölcsönös tájékoztatást és a felmerülő problémák együttes megoldását szolgálják.

1. A pedagógus együttműködése a szülővel

2. Az osztályfőnök együttműködése a szülővel

A tanár a tanuló előmeneteléről, magaviseletéről köteles rendszeresen érdemben - írásban és szóban - tájékoztatni a kiskorú tanuló szüleit (Közköztartási Törvény I. fejelet, 14 §). A család és az iskola közötti érintkezésben kulcsszereplő az osztályfőnök. Az iskola munkájában épít a szülők hathatós közreműködésére, ebben a szülői munkaközösség tölt be döntéshozó és szervező funkciót. Ahhoz, hogy az együttműködés eredményes legyen, kívánatos, hogy:

- ✓ -A kapcsolat kölcsönös tiszteletre és bizalomra épüljön;
- ✓ -Az érintkezés közöttük legyen elfogadó, nyílt, őszinte, szívélyes, jóindulatú;
- ✓ -A tanulóval kapcsolatos problémák esetén legyenek nyitottak egymás érveire, kinek-kinek a feladatából fakadó sajátosságokra, álljanak készen arra, hogy közösen keressék a legjobb megoldást.

✓ 1. A pedagógus együttműködése a szülővel

A nevelő magabiztos szakmai felkészültsége, figyelmes, jóindulatú és körültekintő fellépése elősegíti a megfelelő kapcsolat megteremtését, a problémák konstruktív kezelését és hozzájárul, hogy az esetleges félreértések, súrlódások elkerülhetők, megelőzhetők legyenek. Kívánatos, hogy a tanár képes legyen felelősségteljesen összeegyeztetni a gyermek érdekeit és a kollegialitás szempontjait, valamint megőrizze erkölcsi feddhetetlenségét, mint a bizalom és tisztelet legfontosabb zálogát.

- ☺ ==> A szülő kérésére tegye lehetővé a személyes találkozást és fogadóóráján, esetleg más, előre egyeztetett időpontban fogadja őket szívélyesen, udvariasan.
- ☺ ==> Adjon a tanuló iskolai munkájáról, emberi magatartásáról érdemi tájékoztatást, pontos, objektív, problémafeltáró elemzést. A gondok jelzésekor tapintatosan járjon el, szükség esetén tanácsaival is segítse a szülőt.
- ☺ ==> Hallgassa meg figyelmesen a szülő véleményét, kívánságait, esetleges panaszait, és az érintettek bevonásával lehetőségei szerint segítsen a problémák megoldásában.
- ☺ ==> A személyes, családi vonatkozású információkat kezelje diszkrétan, azokat csak a legszükségesebb esetben, nevelési szempontokat mérlegelve ossza meg más illetékes személyekkel.
- ☺ ==> Az iskola belső életével kapcsolatos bizalmas információkat köteles titokként kezelni. Igyekezzen erősíteni a szülők bizalmát az intézmény iránt, ne cselekedjék, és ne nyilatkozzék oly módon, amivel csorbíthatja az iskolavezetés tekintélyét, kollégái presztízsét.
- ☺ ==> A szülővel kialakított személyes kapcsolata - legyen az személyes barátság, vagy valamilyen konfliktus - semmiképpen nem befolyásolhatja a tanuló teljesítményeinek objektív megítélését, és nem származhat belőle sem előny, sem hátrány más tanulók számára sem.

- ☺ ==> A szülők munkáját - ha önként vállalják - kizárólag az iskola érdekében veszi igénybe, s a velük kialakított kapcsolatát nem használja fel jogtalan előnyök megszerzésére.
- ☺ ==> A tanulók szüleitől nem fogad el olyan ajándékot, vagy egyéb juttatást, amely elvtelen lekötöttséget vonhat maga után.
- ☺ A pedagógus az általa- szövegesen vagy érdemjeggyel- értékelt tanulónak fizetett magánórát nem adhat.

2. Az osztályfőnök együttműködése a szülőkkel

A nevelésben a szülőnek egyik legfontosabb szövetségese az iskolában a mindenkori osztályfőnök, aki néhány éven át pedagógiaileg összefogja mindazt, ami tanulmányai és társas kapcsolataira terén az osztályközösségben gyermekével történik. A tanuló nevelésében a pedagógus csak a szülővel egyetértésben tud eredményes munkát végezni. Ennek érdekében az osztályfőnök:

- Nyitott minden kapcsolatteremtési lehetőségre. Megkereséskor a szülő rendelkezésére áll. A maga részéről rendszeresen beszámol a tanulók előmeneteléről, neveltségi szintjéről, tájékoztatja a szülőket a tanórán kívüli tevékenységekről (kirándulások, műsorok, klubdelutánok, előadások stb.), adott esetben meghívja őket a rendezvényekre.

- Az egyénenként felmerülő problémákra felfigyel, a tanuló további fejlődése érdekében kezdeményezi a kapcsolat felvételét a szülővel, gondviselővel, vagy megfelelő szakemberrel.

- Az ő munkáját érintő véleményeket, észrevételeket figyelmesen meghallgatja, mérlegeli, ha kell: megmagyarázza, áttekinthetőbbé teszi pedagógiai megoldásait, nyitott a pedagógiaileg indokolt kompromisszumokra.

- Segít abban, hogy létrejöhessen a személyes találkozás a szülők és a gyermek problémájában érintett kollégák között, és együtt találják meg a két fél érdekeit figyelembe vevő megoldásokat.

Az osztályfőnök sajátos feladatai közé tartozik, hogy a nem kívánatos feszültségek megelőzése érdekében:

- ==> Biztonságot, jóindulatot kifejező, s egyúttal barátságos hangnemben érintkezik a szülőkkel mint hozzáértő szakember és partner a gyermeknevelésben. Kerüli, hogy értékelése a szülőben gyermeke iránt akár indokolatlan elvárásokat erősítsen meg, vagy felesleges indulatokat keltsen. Elősegíti, hogy a szülők a gyerek személyiségéből, képességeiből kiinduló reális követelményeket támasszanak vele szemben.

- ==> A szülői értekezleten a szülők nyilvánossága előtt ügyel a teljesítmények és a magatartás értékelésének pontosságára, tárgyilagosságára, arra, hogy növendékei közül senkit ne hozzon megsegényítő helyzetbe. Csak olyan információkat hoz nyilvánosságra egyes tanulókra, illetve tanulócsoportokra vonatkozóan, amelyek a közösség megerősödését, a problémák konstruktív rendezését szolgálják.

- ==> Igény szerint pedagógiai felvilágosítást kínál fel a korosztályra jellemző sajátosságokról, s ha kéri, a problémákkal kapcsolatban nevelési tanácsokat ad.

- ==> Ha netán előfordulna, hogy egy türelmét vesztett, elégedetlen szülő rátámad, bármi módon megfenyegeti, azt a saját és az iskola tekintélyét és méltóságát megőrizve határozottan visszautasítja, s felvilágosítja a szülőt, hogy jogos panaszával milyen iskolai fórumokhoz fordulhat.

- ==> Kezdeményezi a szociálisan hátrányos helyzetű családok segítségét. Az iskolai alapítványtól, az illetékes önkormányzattól, illetve egyéb pályázat útján alkalmi, szociális juttatásokat, vagy rendszeres támogatást kérelmez, s az ügyet tapintatosan és diszkréten kezeli.

AZ ETIKAI NORMÁK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az iskola élet- és munkarendjének megsértése a felelős személyektől a jog eszközeinek, az iskola fegyelmi szabályzatának alkalmazását kívánja meg. Az etikai normák e téren csak kiegészítő funkciót töltenek be olyan esetekben, amikor a jogi szabályozás elégtelen, a megoldás személyes mérlegelést, felelős döntést igényel. Ha szakmai-etikai kérdések, problémák, konfliktusok merülnek fel ez a dokumentum a megelőzés, ill. kezelés érdekében a következő lépések követését javasolja:

1.) Az érdekelt felek személyesen beszélgetnek és őszintén törekednek arra, hogy tisztázzák a közöttük kialakult feszültség tényleges tartalmát, együtt keresik a megegyezés útját.

2.) A szakmai közösség (l. korábban) az érdekeltekkel együtt megbeszéli a kérdést, s az elhangzott álláspontok mérlegelése - megütöztetése és egyeztetése - alapján közös véleményt alakít ki az adott ügy megoldása és az általános tanulságok levonása érdekében.

3.) Olyan esetekben, amelyekben munkajogi kérdés is felmerülhet, illetve az etikai normák továbbá a Házi rend vagy a Szervezeti és működési szabályzat határterületéről van szó, kívánatos az iskolavezetés részvétele.

A fenti normarendszer további finomítását, kiegészítését, fejlesztését minden érintett kezdeményezheti. Az újonnan felmerülő elképzelések érvényesítése, illetve - ha igény van rá - bizonyos kritikus helyzetek közös elemzése egy időszakosan összehívható 'etikai fórum' életre hívását teszi szükségessé.